

Stortingsgruppa onsdag 5. februar 1992

Statsminister Gro Harlem Brundtland

ARBEIDET I VÅRSESJONEN

Med forbehold om endringer

Denne vårsesjonen blir et viktig oppspill til den politiske utvikling fram mot landsmøtet og valget neste høst. Den aller viktigste oppgaven er å følge opp strategien for økt verdiskapning og sysselsetting. De viktigste enkeltsakene vil være knyttet til Europa-spørsmålene og GATT-forhandlingene, og reformene i utdanningssystemet. Alle disse sakene griper også sterkt inn, både i sysselsettingspolitikken og distriktspolitikken. I Europa-spørsmålet vil fylkespartienes årsmøter i april og mai kunne gi viktige signaler foran landsmøtet i november.

Når det gjelder utviklingen på arbeidsmarkedet, må vi legge vekt på å gjennomføre og synliggjøre de tiltak som ligger i det vedtatte budsjettet. Men det kommer også nye saker i vår som ytterligere underbygger vårt politikk for nyskapning og omstilling i nærings- og arbeidslivet. Jeg skal komme tilbake til dette.

Den politiske hovedutfordringen er å få til en tilstrekkelig bred tilslutning om nødvendigheten av et sterkt fellesskap, som et mottrekk til at stadig flere stiller seg bak tanken om at enhver får ta ansvar for seg og sine som best man kan.

Vi må enda sterkere få fram sammenhengen mellom vår næringspolitikk og vår velferdspolitikk. Vi må legge mer arbeide i å få fram linjene og sammenhengene mellom de mange enkeltsakene og hovedmålet om å øke verdiskapningen for å få ned ledigheten og styrke grunnlaget for å bevare og forbedre velferdsordningene. Dette vil også prege arbeidet med partiprogrammet, som vil stå sentralt i den politiske kampen på nitti-tallets Norge.

Det politiske bildet preges jo sterkt av mangelen på et regjeringsdyktig alternativ - og av det forhold at Europa-debatten vil stå på dagsorden i flere år framover. Det er ingen mulighet for Høyre å samle andre partier omkring seg, så lenge EF-spørsmålet er uavklart. Hele denne situasjonen gir alle andre partier enn Arbeiderpartiet stor mulighet til å fristille seg fra et ansvar for helheten og sammenhengen i politikken. I de siste ukene ser vi bl.a. at Dagbladet følger opp ikke bare Solheim og SV - men også tildels FrP-populistene med store oppslag og bred dekning.

Senterpartiet sier nei til EØS, nei til EF og er sterkt kritiske til en ny GATT-avtale. Høyre prioriterer sin egen profilering og kampen med Fremskrittspartiet om høyrevelgerne - framfor både en ansvarlig opposisjonsprofil og ser helt bort fra å bygge opp et bredere borgerlig regjeringalternativ i 1993. Kristelig Folkeparti sliter med å finne sin plassering i dette bildet - selv om de nå har foretatt en avklaring i forhold til EØS. Et viktig nytt trekk i bildet er Fremskrittspartiets sterke tilbakegang og famling mellom sin gamle rolle som protestparti og den nye, som et ansvarlig alternativ på høyresiden.

SV mener åpenbart at de tjener på sin motstand mot EØS og EF, men her kan de etterhvert forregne seg. Partiet har en ikke ubetydelig gruppe som ønsker en debatt og en mer søkende holdning i Europa-politikken enn det partiet til nå har stått for. Den framgang partiet har hatt skyldes snarere at flere går på partiets budskap om at det finnes lettvinte veier å gå. Ett eksempel er Tora Åsland Haugs påstander om at det kan skaffes arbeid til 73.000 bare ved å sette inn 240 millioner i ENØK-tiltak. Vi må vi avsløre lettvintheten i slike påstander. En tommelfingerregler er at en investering på 1 million gir grunnlag for 2 årsverk. Det blir 480 årsverk - og det er jo bra, men altså litt færre enn 73.000! Jeg minner om at det brukes 500 millioner på ENØK-tiltak på årets budsjett. I tillegg kommer tilskuddene til ENØK-tiltak i boliger som kan utløse investeringer på 925 millioner kroner.

Vår egen plassering i dette bildet er krevende. Det er en stor utfordring

å ha regjeringsansvar i en vanskelig økonomisk og parlamentarisk situasjon - hvor det også stilles uvanlig store krav til omstilling og fornyelse på mange viktige politiske områder, og hvor problemene i internasjonal økonomi gjør jobben her hjemme enda vanskeligere. Det blir enda mer krevende når situasjonen gir alle de andre partiene mulighetene til å fristille seg fra et helhetsansvar.

Men - vi skal ikke glemme at også et Arbeiderparti i opposisjon måtte tatt standpunkt i vanskelige saker og vist ansvar. Vi kunne ikke, som de andre nå gjør, lagt oss på en lettvinnt linje, verken i den økonomiske politikken eller i Europa-politikken. De reelle problemene ville vi stått overfor, også i opposisjon.

Vi må også minne, både våre egne og andre om, at på mange av de områdene hvor vi nå kritiseres sterkest, arbeides det på grunnlag av et bredt flertall, ja, ofte et enstemmig Storting. Det gjelder f.eks. EØS-forhandlingene, GATT-forhandlingene og det gjelder miljøavgiftene.

Hvor godt vi vil lykkes fram mot 1993 avhenger av vår felles innsats. Vi har et felles ansvar for den politikk vi fører. Vi skal være mest mulig samkjørt. Jo bedre vi lykkes med det, jo mindre spillerom gir vi våre mange - og svært bevisste - motspillere.

Vårt første budsjettopplegg bygde på det alternative budsjettet denne gruppa utarbeidet. Våre satsningsområder - Arbeid - miljø - barn og unge - springer ut av partiets arbeid med strategisk plan. På landsstyremøtet senere denne uka skal vi blant annet gjenngå arbeidet med strategisk planlegging og vurdere erfaringene. Det er liten tvil om at dette arbeidet har bidratt til å skape større forpliktelse og sammenheng mellom de lokale og sentrale deler av partiet. Men samtidig har utvelgelsen av tre satsingsområder ført til at mange reiser spørsmål om områder som ikke er blant de tre, kommer i skyggen og blir glemt. Det gjelder spesielt helse- og sosialpolitikken. Disse erfaringene vil vi ha med oss i det videre arbeidet med startegisk planlegging og i programarbeidet for 1993. Jeg er for min del ikke i tvil om at vi står overfor

en voksende utfordring - også politisk, bl.a. når det gjelder helsedebatten og sosialpolitikken.

Gjennom denne våren skal vi også forberede forslaget til partiprogram for kommende periode, som blir lagt fram i august. Vi skal ta stilling til mer enn EF på landsmøtet. Det er Sentralstyret som er programkomite, og vi hadde den første diskusjonen om programmet for tre uker siden. Det var enighet i Sentralstyret om å lage et program -ikke bare for fire år - men for resten av 90-tallet. Vi vil også at programmet bør ha en klar ideologisk profil og være mer sektorovergripende. At det må skrives slik at det kan fange interesse og egge til debatt hos folk flest - slik vi har lykket med Europarådslaget - og ikke slik at det mer blir et internt oppslagsverk for tillitsvalgte.

I neste uke skal partiets Sentralstyret, gruppestyret, fraksjonslederne i gruppa, det faglig-politiske utvalget her i Stortinget og Regjeringen ha den planlagte konferansen med LO-sekretariatet og det sentrale faglig-politiske utvalget, hvor vi også skal drøfte programarbeidet, ved siden av å gå gjennom situasjonen på bred basis.

Det er ingen tvil om at kunnskap, som demokratisk forutsetning og virkemiddel - og som grunnlag for fremtidsrettet verdiskapning, må stå sentralt på 90-taller.

Status for EØS og GATT

I denne og neste uke er vi inne i en viktig prosess i forhandlingene i Brussel. Det leter med lys og lykte for å finne holdbare løsninger på de problemer som oppsto i kjølvannet av EF-domstolens uttalelse i desember. Utenriksministrene i EF uttalte seg mandag - med en politisk oppfordring til alle parter - og til EF-kommisjonen om å arbeide fram en løsning så raskt som mulig.

Mitt inntrykk etter samtalene med Delors er at det finnes veier å gå, som skulle være holdbare både for EF og EFTA. Det er også viktig å være klar over at vi vil trenge EØS-avtalen - både EF og EFTA - gjennom flere

år - uansett hvor mange EFTA-land som velger å søke medlemskap. Dette vil ta tid - det er det ingen tvil om. EFs dagsorden er slik - med mange tunge og krevende saker internt - at forhandlinger om utvidelse tidligst vil komme igang om et års tid. Skulle vi velge å søke i november, vil det ta noen måneder før man er klar til å gå inn i forhandlinger i forhold til Norge, i første halvår '93.

Handelsministeren ga i forrige uke en redgjørelse for situasjonen i GATT-forhandlingene. Utviklingen og tempoet i disse forhandlingene vil være bestemmende også for den planlagte stortingsmeldingen om landbrukspolitikken. Meldingen er ikke varslet i den oversikt Stortinget har fått for vårsesjonen. Vi kan ikke lage realistiske retningslinjer for vår landbrukspolitikk for resten av 90-årene uten å kjenne de rammebetingelser som GATT-forhandlingene vil sette. Vårt utgangspunkt er at vi skal opprettholde et livskraftig landbruk i Norge, med levende bygder i de mange distrikter der landbruket fortsatt har stor betydning for sysselsetting og bosetting. Selv om det gjenstår vanskelige forhandlinger, er det gode muligheter for å gå et resultat vi kan leve med.

I arbeidet med landbruksmeldingen holder landbruksministeren nær kontakt med partiets landbruksutvalg, som ledes av Dag Terje Andersen.

Vi må helt klart regne med at også vårens jordbruksforhandlinger kan bli vanskelige, bl.a. som følge av landbrukets mobilisering mot GATT.

En annen viktig distriktpolitisk sak, gjelder situasjonen langs kysten og i fiskeriene. Takket være flere års innstramming gjennom reguleringer, er fangstene i vekst. Det vil være kortsiktig å gi etter for presset om å øke kvotene enda mer, før vi har sikret et trygt grunnlag for framtidig fiske. Egentlig er jo mulighetene både ressursmessig og økonomisk for våre fiskerier bedre enn på lenge.

Nettopp fordi vi ikke kan gi etter for kortsiktige krav om økte kvoter, er det viktig at vi får en god dialog med hele fiskerinæringen om framtida for næringen. Det var bakgrunnen for at fiskeriministeren sammen med parti- og stortingsgruppa hadde samlet våre fremste fiskeripolitikere til en heldagskonferanse i går med meldingen om struktur- og reguleringspolitikken som tema. Regjeringen vil legge avgjørende vekt på de synspunkter som våre egne folk i næringen bærer fram, i det avsluttende arbeid med meldingen. Vi vil legge vekt på at fiskeressursene er en felles, nasjonal ressurs som skal forvaltes til bedre for de distrikter som er avhengig av fisket for sysselsetting og bosetting.

Sysselsettingen

Her hjemme er våre viktigste oppgaver knyttet til arbeidsledigheten. Forskeren Steinar Stjernø hevdet nylig at "alle vet at Norge nå har fått en varig høy ledighet, men at ingen tør si det". Stjernø mener det hindrer at vi kan ta de arbeidsløses problem på alvor. En slik situasjon ville bety at vi hadde oppgitt målet om arbeid for alle. Det er en tendensen vi også ser ute i vårt eget parti, fordi jobben er tyngre enn mange har trodd. Den tendensen må vi slå tilbake. Det er ikke vanskelig å forstå at partifeller - både i distriktene og byene - opplever det som tungt at arbeidsledigheten økte gjennom fjoråret. Det legger et enda større ansvar på oss. Hvem skal stå vakt om den fulle sysselsetting, hvis ikke vi gjør det?

Nei, gir vi opp målet om arbeid til alle, blir det bare verre. Er det noe våre politiske motstandere ønsker, er det jo nettopp at vi skal gi opp og begynne å innrette oss på en situasjon med høy ledighet. Da vil de virkelig få politisk

nakketak på Arbeiderpartiet.

Det er flere økonomiske tegn som nå peker i riktig retning og som etterhvert også vil få en virkning for arbeidsledigheten.

Det er avgjørende nå å få EØS-avtalen på plass, slik at næringslivet får visshet for disse viktige rammebetingelsene framover.

Arbeid for alle står helt sentralt ut fra hva det betyr for den enkelte. Men denne målsettingen er jo like viktig fordi vi må øke verdiskapningen i samfunnet. Hvordan skal vi ellers få grunnlag for alt det andre vi ønsker å gjøre? Vi vet at det blir krevende bare å finansiere de velferdsordninger vi har i et 10-20 års-perspektiv. Vi har allerede foretatt justeringer i Folketrygdens ytelser for noen grupper. Hvis vi skal løse flere oppgaver, må grunnlaget for det legges gjennom en økt verdiskapning. Når debatten om ledigheten dreies i retning av å senke pensjonsalderen med den begrunnelse å gi plass for ledige i arbeidslivet, kan denne helt sentrale dimensjonen lett komme i bakgrunnen. Hvis vi skal løse ledighetsproblemet ved å fordele arbeidet - som vi fordeler andre goder - da får vi ikke den verdiskapning vi trenger for å løse flere uløste oppgaver. Derfor må ledigheten ned gjennom økt verdiskapning. Oppgaven er å sysselsette ledige i oppgaver som bidrar til å øke verdiskapningen - slik at vi kan få grunnlag for å løse de mange uløste oppgavene i vårt samfunn.

LO-lederen har kommentert forberedelsene av LOs krav ved årets inntektsoppgjør, og lagt vekt på pensjonsalder og mer fleksibel arbeidstid for småbarnsforeldre. Vi går nå inn i den perioden da inntektsoppgjørene vil stå i fokus. Det er uformell kontakter igang mellom LO og NHO - og med Regjeringen. Det vil foregå et arbeid mellom NHO og LO i ukene fremover for å utrede ulike sider ved de områder LO har varslet - og det vil være kontakt til Regjeringen i dette kartleggingsarbeidet.

Det er ingen som tenker seg tillegg av noen størrelse ved denne korsvei - og grunnlaget for å kunne få til et samordnet oppgjør, er det som må studeres nøye. Dette er spørsmål som vil komme opp på LOs representantskapsmøte neste uke.

Blant de 190 sakene som Regjeringen har varslet for vårsesjonen, er det flere saker som underbygger vår strategi for omstilling og vekst i næringslivet. En av de største sakene gjelder omorganisering og samordning av de nærings- og distrikspolitiske virkemidlene. Utbygging av Troll II, Sleipner Vest og Frøyfeltene og behandlingen av Gardermø-utbyggingen er også saker som er med på å snu bildet av at det meste går det gale veien.

Vi må imidlertid være klar over at det budsjettet vi fikk flertall for en drøy måned siden, er meget ekspansivt. Det bidrar til økt aktivitet, både i offentlig og privat sektor. Hvis oljeprisen blir slik som forutsatt, vil underskuddet etter at alle oljeinntektene er brukt, være på 30 milliarder kroner. Hvis oljeprisene skulle bli liggende på dagens nivå, kan underskuddet lett bli på 40 milliarder. Vi vet allerede at underskuddet vil øke i 1993, fordi det vil koste 3 milliarder mer bare å opprettholde Folketrygdens forpliktelser og fordi renteutgiftene nå øker sterkt som en følge av de store underskuddene.

Selv om vi skal tåle underskudd både i 1992 og 1993 for å stimulere aktiviteten og sysselsettingen, kan vi ikke varig legge oss på slike underskudd, uten at det etterhvert vil få sterke konsekvenser for tilliten til norsk økonomi og for evnen til å opprettholde velferdssamfunnets ytelser.

Mens næringslivet i høst brukte mye krefter på å påvirke skattereformen, tyder mye på at de nå setter mye inn i en kamp mot miljøavgiftene. Regjeringens Miljøavgiftsutvalg la tidligere i går fram sin innstilling, og vi vil foreta en gjennomgang av dette i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett. Men det er klart at vi må se innfasingen av nye virkemidler i sammenheng med hva andre land faktisk gjør i miljøpolitikken, og unngå at Norge kommer i utakt med andre land på en måte som slår urimelig ut for

norske bedrifter og arbeidsplasser. Vi må bygge broer mellom hensynet til industri og arbeidsplasser og miljømålsettingene.

Vi hadde i fjor en nedgang i industrisyssetningen på 16.000 - og situasjonen er bekymringsfull. Det er bare landene rundt Middelhavet hvor en mindre andel av verdiskapningen er knyttet til industrien enn tilfellet er hos oss. Vi må sikre en bredde og dybde i industrimiljøet, hvis industrien skal kunne fylle sin rolle som verdiskaper og bærebjelke for den fornyelse og trygging av velferdssamfunnet vi ønsker.

Grunnlaget for et fremtidsrettet næringsliv vil i stadig større grad legges gjennom det vi gjør i utdannings- og forskningspolitikken. Våre fortrinn i en stadig økende internasjonal konkurranse må i stigende grad skapes, og det blir de menneskelige ferdighetene som vil avgjøre hvordan Norge trygger verdiskapningen og grunnlaget for velferdssamfunnet inn i det neste århundre. Kompetanse i bred forstand, kunnskaper og ferdigheter, er en forutsetning for å møte fremtidens utfordringer. Derfor blir vår satsing på opplæring for barn og unge, den videregående og høyere opplæring, og oppleggene med utdanningsvikariatene også et viktig bidrag i arbeidet med å øke verdiskapningen og sysselsettingen. Dette vil også stå sentralt i partiprogrammet.

Regjeringen vil om kort tid legge fram en melding om videregående opplæring med utgangspunkt i Blegen-utvalget, som vår forrige regjering oppnevnte i 1989. Her legges det opp til gjennomgripende reformer som vil gi de unge et undervisningstilbud som er langt bedre tilpasset arbeidslivets behov.

Målet er å finne løsninger som ivaretar vår ungdomsgaranti om opplæring eller arbeid for alle mellom 16 og 19 år. Hvordan retten til tilbud og plikten til å gi tilbud skal utformes er under vurdering. Men poenget er at all ungdom som ønsker det, skal gis et tilbud om opplæring som fører fram til studie- eller yrkeskompetanse, og at vi unngår dagens ordning hvor mange bare går fra grunnkurs til grunnkurs.

Gjennom samarbeid med LO og NHO er det nå lyktes å komme fram til modeller som vil gi en langt bedre samordning mellom skole og arbeidsliv, og det er lagt vekt på å lette overgangen fra yrkesfaglig utdanning til høyere

utdanning.

Det vil i vår også komme en melding om problemene omkring uføretrygding, attføring og sysselsetting. Også her skal vi se oppgaven i lys av målsettingen av arbeid for alle. Perspektivet vi skal legge i disse spørsmålene er at "det er bruk for alle". Vi må styrke ordningene rundt sykelønn, attføring og uføretrygden slik at det blir fornuftigere for alle parter å velge arbeidslinjen, framfor å sette stadig flere utenfor arbeidsmarkedet på varige støtteordninger. Samtidig som vi skal sikre de som ikke lenger kan delta i arbeidslivet - permanent eller for en tid - et nødvendig inntektsgrunnlag.

Vi står overfor en krevende oppgave i å fornye og forbedre velferdsordningene. Problemene omkring det økende antall uføretrygdede er ett av eksemplene. Det alvorligste er at stadig flere og stadig yngre mennesker uføretrygdes og settes utenfor arbeidslivet. Gjennom 80-årene har vi også hatt en sterk økning i antall sosialklienter som ble uføretrygdet. Det skjedde også mens arbeidsledigheten var lav. Årsakene er mange og de er sammensatte, men dette er også et eksempel på at våre hjelpeordninger ikke er gode nok. Vår utfordring er å diskutere de velferdsordninger vi selv har bygd opp, slik at det virker etter hensikten.

Arbeiderpartiet og LO har som kjent satt ned et felles utvalg under ledelse av Nils Totland som skal gå gjennom overføringene til næringer og personer, for å vurdere mulighetene til en bedre bruk av midlene, ikke minst med sikte på å kunne styrke sysselsettingen både på kort og lang sikt. Spørsmålet som må stilles er om ordningene fortsatt virker slik de var tenkt, eller om de i dag fører til at mange som fortsatt kan gjøre en innsats, henvises til en passiv trygdetilværelse.

Utvalget skal avgi sin innstilling i april, og vil gi oss et samlet grunnlag og en politisk forankring for det videre arbeidet med overføringsordningene, først og fremst som innspill til arbeidet med Revidert Nasjonalbudsjett, budsjettet i 1993 og programarbeidet.

Andre saker

Det som ellers vil prege vårsesjonen er et knippe viktige saker på de andre satsingsområdene - barn og unge og miljø. Vi varsler en ny barnevernslov, meldingen om skolestart for 6-åringer og fritidsordninger for 1.-3.klasse. Denne meldingen vil også omfatte spørsmålet om den ni-årige skoleplikten skal utvides til 10 år.

Det er også varslet en melding om studiefinansiering, som skal bygge på Magistad-utvalgets innstilling, og vi vil foreslå endringer i forskningsrådstrukturen med sikte på en forenkling og effektivisering.

Kulturministeren har varslet en kulturmelding og en idrettsmelding.

Også på miljøsidan kommer det viktige saker til Stortinget i vår. Det gjelder meldinger om avfalls-håndtering, om oppfølging av Nordsjødeklarasjonen og rullering av Samlet plan for vassdrag, og om nasjonalparker.

Justisdepartementet legger fram en melding om organiseringen av politiets sentrale ledelse, som må sees i sammenheng med kriminalmeldingen som Stortinget allerede har fått. La meg også nevne at Stortinget får anledning til å drøfte overvåkningstjenestens oppgaver og organisering på bakgrunn av en melding i vår, - og at vi vil komme tilbake til spørsmålene knyttet til politiets håndtering av ryktene om at Jørgen Kosmos navn skulle vær eknyttet til Bach-saken. Som dere har sett har justisministeren også startet en oppfølging ut fra Kontrollutvalgets uttalelse av det som har skjedd innenfor Oslo-politiet - er arbeid som kan ta noen uker.

*

Det er sagt at hver god sak har minst èn dårlig side - som gir grunnlag for minst 10 førstesider.

Ja, det er opplevelsen man lett får når man har fått ansvaret for å flytte tunge steiner. Arbeiderpartiet kan ikke løpe fra dette ansvaret. Det er opp til oss - som er samlet her - å gjøre jobben med utgangspunkt i våre verdier og mål. Det er ingen liten jobb som er gjort - i en uvanlig vanskelig periode, siden 1986. Det er trekk i utviklingen nå som peker i riktig retning. Vi vil fortsatt møte motbakker. Vi har fortsatt noen tunge løft igjen. Og denne vårsesjonen er viktig for at oppløpet mot 1993 skal kunne lykkes.